
Transformem l'entorn

3

CONSTRUÏM HABITATGE
COOPERATIU

5 /	1. INTRODUCCIÓ
7 /	2. PER QUÈ CAL IMPACTAR EN L'ENTORN?
8 /	Els principis cooperatius i de l'economia solidària
10 /	Responsabilitat
11 /	Oportunitat
13 /	3. QUINES CONTRIBUCIONS ES PODEN FER A L'ENTORN?
15 /	Espais comunitaris: exteriors i interiors
16 /	Ambientals
16 /	Economia solidària i comerç de proximitat
17 /	Pedagogia i difusió
19 /	4. EL PROCÉS DE CREACIÓ DELS PROJECTES
23 /	Diagnosi social i comunitària
32 /	Disseny dels projectes
43 /	5. ALGUNS EXEMPLES
44 /	Acollida de persones refugiades
45 /	Producció local
45 /	L'Economat Social
46 /	Menjador social, centre de dia per gent gran, habitatges temporals
47 /	ANNEX
48 /	Annex 1: proposta de bateria d'indicadors
49 /	Annex 2: Recomanacions del treball amb indicadors i pel buidatge de documentació
55 /	Annex 3: Recomanacions per la realització d'entrevistes i reunions
57 /	Annex 4: Proposta de preguntes per fer el seguiment
58 /	SÍNTESI

1. INTRODUCCIÓ

Aquesta nova guia, de la mateixa manera que la resta de guies editades des de Sostre Cívic que conformen la col·lecció "Construïm habitatge cooperatiu", vol ser una eina útil per desenvolupar el cooperativisme d'habitatge en cessió d'ús. Així com la primera descrivia les característiques bàsiques d'aquest model, aquesta posa l'accent en l'impacte que els projectes d'habitatge cooperatiu tenen en l'entorn. Entenent que aquest impacte existeix, aportem una proposta metodològica i facilitem eines perquè aquests processos esdevinguin projectes treballats amb els agents de l'entorn, que responguin a les necessitats existents, que respectin el caràcter i capacitats del projecte d'habitatge cooperatiu i que s'integrin en les dinàmiques locals.

A Sostre Cívic volem impulsar projectes d'habitatge tenint en compte totes les fases i facetes, per tant, també en la fase de disseny dels projectes d'impacte i relació amb l'entorn. L'impacte en el territori i els projectes treballats amb rigor metodològic i comunitari han de ser, també, trets característics dels projectes que impulsem.

L'elaboració d'aquesta guia s'ha dut a terme en diverses fases: una primera de disseny i redacció on han participat membres de La Balma, Cal Paler Nou, Círerers i Can 70, que estan desenvolupant actualment projectes d'habitatge cooperatiu; una segona fase de contrast, duta a terme amb l'acompanyament a grups en fase de desenvolupament dels projectes d'impacte en l'entorn; i finalment l'última fase de revisió i millora del contingut de la guia a partir dels aprenentatges del procés. Tot plegat ha comptat amb el suport tècnic de la cooperativa El Risell.

És, per tant, el resultat d'un procés de treball participat i consensuat amb els projectes d'habitatge cooperatiu i d'una aplicació pràctica del seu contingut.

2. PER QUÈ CAL IMPACTAR EN L'ENTORN?

Les cooperatives d'habitatge es caracteritzen per una voluntat transformadora en la seva pròpia proposta de cohabitatge i d'acció fora dels marges del mercat residencial capitalista. A banda, però, tenen una responsabilitat cap al seu entorn, i en mostrem els motius.

Els principis cooperatius i de l'economia solidària

El món cooperatiu és divers i plural, però totes les cooperatives es configuren a partir d'uns principis i valors comuns. L'any 1995, l'Aliança Cooperativa Internacional va promulgar la Declaració sobre la identitat cooperativa, que recollia una revisió dels principis cooperatius ja promulgats a 1895, basats en la definició de cooperativa que van fer els "Pioners de Rochdale". Entre d'altres, es recullen dos principis que són del tot pertinents per fomentar que les cooperatives d'habitatge tirin endavant projectes d'impacte en el seu entorn:

- **Interès per la comunitat:** Les decisions que pren la cooperativa han de ser responsables amb l'entorn en què està situada i promoure la participació en el desenvolupament de la comunitat.
- **Cooperació entre cooperatives:** Les cooperatives serveixen als seus socis i sòcies d'una manera eficaç i enforteixen el moviment cooperatiu treballant conjuntament amb estructures locals, nacionals, regional i internacionals.

Aquests dos principis interpel·len directament a les cooperatives sobre la responsabilitat cap al seu entorn, tant en termes ambientals i econòmics com socials. A més, la intercooperació és un element clau per a la creació de mercats socials locals i avançar cap a la creació d'ecosistemes cooperatius, a banda que implica la creació o participació en estructures i xarxes locals de foment del cooperativisme.

Des de Sostre Cívic, com a integrants de la Federació de Cooperatives d'Habitatge de Catalunya, la Federació de Cooperatives de Consumidors i Usuaris, i la Xarxa d'Economia Solidària, treballem perquè els projectes que impulsem s'impregnin dels principis de l'economia solidària i els principis cooperatius.

2. Per què cal impactar en l'entorn?

La Xarxa d'Economia Social de Catalunya, en tant que integrant de REAS (Red de Redes de la Economía Alternativa y Solidaria), s'ha compromès amb sis principis que subscriuen totes les entitats que en formen part. El sisè d'aquests principis és el "**compromís amb l'entorn**". Textualment s'afirma el següent:

"El nostre compromís amb l'entorn es concreta en la participació en el desenvolupament local sostenible i comunitari del territori. Les nostres organitzacions estan plenament integrades al territori i entorn social en el qual desenvolupen les seves activitats; aquest fet exigeix la implicació en xarxes i la cooperació amb altres organitzacions del teixit social i econòmic proper, dins del mateix àmbit geogràfic.

Entenem aquesta col·laboració com un camí, perquè experiències positives i solidàries concretes puguin generar processos de transformació de les estructures generadores de desigualtat, dominació i exclusió.

El nostre compromís en l'àmbit local ens aboca a articular-nos en dimensions més àmplies per buscar solucions més globals, interpretant la necessitat de transitar contínuament entre el micro i el macro, el local i el global."

Aquest sisè principi ens parla d'impacte territorial, d'articulació de xarxes sectorials i territorials i de participació en entitats de segon nivell. També de voluntat transformadora i d'implicació amb la realitat propera dels projectes. A més, la XES va fer una proposta de Llei d'economia social i solidària on s'anunciaven els principis que havien de complir les iniciatives per ser emparades per aital llei. Aquests principis són:

1. La recerca del bé comú i la creació i distribució equitativa de la riquesa.
2. La primacia del treball sobre el capital i dels interessos col·lectius per sobre els individuals.
3. La democràcia econòmica i la voluntat de transformació social.
4. El foment de la qualitat i sostenibilitat de la vida i del medi ambient.
5. L'equitat de gènere i el repartiment de les tasques de cura.

6. El respecte a la identitat cultural pròpia i el foment de la interculturalitat.
7. L'arrelament territorial i l'economia de proximitat.
8. La creació de mercat social a partir de la intercooperació entre: la producció cooperativa, l'estalvi i les finances ètiques, la distribució i comercialització justa i el consum responsable.
9. Les pràctiques de l'autogestió, el treball col·laboratiu, l'ajuda mútua, la solidaritat, la donació, la reciprocitat.

Els principis setè i vuitè interpel·len directament a la vinculació amb l'entorn i l'impacte més enllà de la pròpia iniciativa. Per acabar, la Llei 5/2011, del 29 de març, d'economia social apunta, a l'article 4, que les iniciatives de l'economia social actuen sobre la base de certs principis, entre altres, la

“promoció de la solidaritat interna i amb la societat que afavoreixi el compromís amb el desenvolupament local, la igualtat d'oportunitats entre homes i dones, la cohesió social, la inserció de persones en risc d'exclusió social, la generació d'ocupació estable i de qualitat, la conciliació de la vida personal, familiar i laboral i la sostenibilitat.”

En aquest article trobem de nou la importància de traslladar a l'entorn els principis que cal aplicar en el si de les pròpies iniciatives, treballant per impactar de forma positiva a la societat.

Responsabilitat

La realitat social en què vivim, les seves dinàmiques de desigualtat, les discriminacions, la pobresa i l'exclusió, entre d'altres, són constructes socials no naturals i, per tant, abordables des de l'acció política. Si els hem creat les persones, les persones també els podem desfer. Quan parlem d'acció política no ens referim a la política institucional, sinó que agafem aquella màxima feminista d'“allò personal és polític”.

Podem fer política des de molts llocs i àmbits diversos, i de moltes maneres. Les manifestacions de les estructures de desigualtat es donen en aquells aspectes més quotidians de les nostres vides i, per

tant, podem parlar d'acció política quan incidim sobre les relacions humanes en la quotidianitat.

Com a persones que vivim en societat tenim una responsabilitat cap a la resta de persones amb les quals compartim espai vital, recursos i vivències. Les dinàmiques de desigualtat ens posen a tots i totes en espais diversos –distribuint uns recursos finits de forma desigual entre les persones– i cal que aquells que en tenen l'oportunitat assumeixin la seva part de responsabilitat cap a les persones i col·lectius que han patit els efectes de les dinàmiques estructurals de discriminació i expulsió cap als marges de la societat.

Si creiem que podem viure en un món millor, cal que treballem per fer dels nostres entorns més propers uns espais que s'assemblin el màxim possible a aquesta visió del món que tenim i que segurament podem compartir amb la resta de persones del projecte d'habitatge cooperatiu. Si no som nosaltres, qui? Si no és ara, quan?

A més, si ens centrem en els règims de cessió d'ús en sòl públic, podem acceptar que cal fer un retorn al territori més enllà de deixar uns habitatges públics quan acabi el dret de superfície. Per demostrar la viabilitat i rellevància del model és interessant que es pugui justificar el seu paper i impacte en la societat de l'entorn, esdevenint un actor col·lectiu articulat que supera, potencialment, la capacitat d'acció que pugui tenir una agregació de persones que viuen en habitatge de lloguer protegit, sense un projecte compartit i una voluntat de transformació de l'entorn.

Oportunitat

Si podem dur a terme projectes d'impacte positiu al nostre entorn i ajudar a transformar la realitat perquè s'atansi a allò que creiem que hauria de ser, per què no ho fem? Tenir l'oportunitat i no aprofitar-la seria una irresponsabilitat si tenim una voluntat transformadora. És cert que implementar projectes d'habitatge cooperatiu en cessió d'ús ja és per ell mateix un projecte transformador, però té un impacte limitat fora de si mateix si no és que hi posem voluntat d'impacte i transformació cap a l'entorn immediat.

Els projectes d'habitatge cooperatiu tenen un potencial molt important per diversos motius:

1. Articulen un nombre de llars i persones important. Estem parlant de projectes entre 10 i 40 habitatges i, per tant, un mínim de 25-30 persones articulades, activades i compartint visions i objectius.
2. Es disposa d'espais comuns que poden ser emprats per dinamitzar projectes o ser posats a disposició del teixit comunitari de l'entorn.
3. Té un potencial de compra important en tots aquells productes i serveis que poden ser mancomunats. Aquest potencial pot ser fet servir per fomentar certes pràctiques o condicionar-ne d'altres.
4. Té un marcat caràcter exemplificant. Que un nombre tan alt de llars visquin i consumeixen de manera alternativa, més comunitària i sostenible pot servir d'inspiració per a altres col·lectius.

Entenem, doncs, que cal aprofitar aquesta oportunitat d'impacte que ens brinda el cohabitatge i articular projectes que tinguin una repercussió positiva en el nostre entorn més immediat i en les persones que hi viuen.

Finalment, cal apuntar algunes consideracions relatives al desenvolupament de projectes d'impacte en l'entorn per part de les cooperatives d'habitatge:

- Les cooperatives d'habitatge de cessió d'ús tenen com a finalitat la promoció de l'accés a l'habitatge en un règim no especulatiu i no lucratiu per a les seves sòcies. Desenvolupar projectes d'impacte a l'entorn pot ser una responsabilitat a assumir, tot i que no sigui la seva finalitat principal.
- Qui ha de promoure el benestar de la població i/o la sostenibilitat ambiental, per posar dos exemples, és l'administració pública. Les cooperatives d'habitatge podem ser actors que contribueixen al desenvolupament socioambiental del nostre entorn, però no és la nostra responsabilitat i no hem de substituir l'acció de qui té assumides aquestes tasques.
- El desenvolupament de projectes d'impacte social, ambiental i/o econòmic requereix de coneixements tècnics i habilitats que no necessàriament el nostre grup ha de dominar. Les nostres contribucions, aspiracions i els nostres impactes han d'estar dimensionats a les nostres capacitats i habilitats.

3. QUINES CONTRIBUCIONS ES PODEN FER A L'ENTORN?

En aquest apartat volem fer un repàs general als diferents àmbits i temàtiques sobre els quals podem actuar en el nostre entorn. La finalitat és obrir el ventall de possibilitats sobre els projectes que podem implementar i trobar, així, àmbits on dissenyar projectes en els quals segur que ens trobarem còmodes i que encaixaran amb els interessos, necessitats i capacitats tant del grup com de l'entorn.

De projectes se'n poden fer de temàtiques molt diverses, com veurem, però podem treballar-ho amb dos enfocaments bàsics que ens aporta l'acció comunitària i que no són excloents. D'una banda podem dur a terme projectes de dinamització social, és a dir, aquells que reforcen els vincles entre les persones i teixeixen comunitat. De l'altra, els projectes de promoció social són els que s'orienten a la millora de les condicions materials de vida de les persones.

- **Exclusió social:** és un procés multidimensional que genera que persones o col·lectius pateixin situacions de desavantatge i/o discriminació, o es trobin en situacions de vulnerabilitat social. Aquestes persones o col·lectius es veuen discriminats en diversos àmbits de la vida (econòmic, laboral, residencial, formatiu, sanitari, relacional, administratiu) i viuen processos que els marginen de la societat.
- **Apoderament** (o "empoderament"): Procés o situació de les persones, grups o col·lectius mitjançant el qual disposen de totes les eines, recursos i capacitats per decidir sobre el propi destí i són autònoms en la seva autodeterminació.
- **Dinamització social:** és la part de l'acció comunitària que se centra en el reforç dels vincles entre les persones, en fomentar les relacions i dinàmiques de coneixença i confiança mútua.
- **Promoció social:** és la part de l'acció comunitària –o també poden ser projectes sense perspectiva comunitària– que se centra en la millora de les condicions de vida de les persones i col·lectius.

Espais comunitaris: exterior i interior

Un dels recursos més evidents dels quals podem disposar i, per tant oferir, és l'espai. Evidentment aquesta qüestió variarà en funció de si estem parlant d'un edifici de nova construcció, on podem tenir un marge de decisió important, o d'una rehabilitació. També serà diferent si estem situats en un entramat urbà, on hi ha menys possibilitats d'espais exteriors, o si ens situem en un entorn d'afores o més rural, en què puguem disposar d'espais exteriors.

En qualsevol cas, el cooperativisme d'habitatge promou que hi hagi part de la vida que transcorre de forma comunitària i, per tant, en espais compartits. El que cal plantejar-se és si aquests espais compartits els podem compartir, també, amb persones de fora del grup, amb altres veïns i veïnes del nostre entorn que potser tinguin necessitats d'espai per desenvolupar els seus projectes o activitats. Per a algunes entitats petites, disposar d'un espai pot significar un salt qualitatiu en la seva activitat i difusió. Si decidim que aquests espais esdevenen un recurs per al nostre barri o municipi, allò interessant és que els actors externs a la cooperativa d'habitatge entrin en un procés d'apropiació dels recursos que es posen a disposició del territori i, així, reforcen el vincle comunitari del projecte cooperatiu amb el seu entorn.

- **Apropiació:** *parlem d'apropiació en termes simbòlics. Les persones han de "sentir-se seu" l'espai i els recursos per tal de generar dinàmiques de responsabilitat i compromís cap al projecte.*

Però no ens referim només a la cessió d'aquests espais per donar resposta a possibles demandes que hi hagi al territori. També els podem aprofitar per desenvolupar projectes propis. Algunes de les infraestructures de les quals podem disposar com a projecte d'habitatge cooperatiu poden ser molt interessants per articular projectes d'impacte territorial: cuines comunitàries, grans sales, màquines de rentar roba, sales d'estudi i locals de planta baixa, entre d'altres. I si disposem d'espai exterior també pot representar un espai verd afegit als que puguin existir a la zona i esdevenir un escenari de la vida comunitària veïnal.

Ambientals

En el camp mediambiental també s'hi poden fer contribucions. La primera i més evident és la que fem en construir edificis eficients energèticament i de baixa demanda. Estem fent una tasca pedagògica important per a la resta de persones que puguin interessar-se per aquest tipus de construcció. Però les aportacions poden ser més: podríem oferir un servei de càrrega de vehicles elèctrics amb l'energia que generem, aparcament gratuït durant la càrrega, aparcaments segurs per a bicicletes tot fomentant el transport sostenible, sensibilització sobre la contaminació acústica, lumínica o de l'aire a partir de la instal·lació d'aparells de mesura ambiental, cedir espais d'hort per a projectes educatius i/o comunitaris, entre altres exemples.

Economia solidària i comerç de proximitat

Entenent que els projectes d'habitatge cooperatiu s'insereixen en l'ecosistema de l'economia solidària i cooperativa, donem per descomptat que el foment d'aquest paradigma econòmic alternatiu pot ser un dels àmbits on el projecte d'impacte desenvolupi accions. Entre les accions més evidents hi ha les que impliquen l'enxarxament amb altres entitats del territori.

En aquest àmbit del suport a l'economia solidària, podem dissenyar projectes formatius, de suport a l'emergència d'iniciatives o de facilitació de recursos a iniciatives ja constituïdes. En aquest sentit és interessant inserir-se en l'ecosistema cooperatiu del nostre territori, per incipient que sigui. La nostra experiència en el disseny de projectes, la disponibilitat de recursos materials i d'espais, les experteses de les persones integrants del projecte d'habitatge cooperatiu... tot són recursos que podem posar a la disposició del foment i creixement de l'economia solidària al nostre entorn.

Vinculat a la creació d'aquests ecosistemes cooperatius trobem la creació de mercat social. Cal generar dinàmiques de suport mutu entre les

3. Quines contribucions es poden fer a l'entorn?

cooperatives i entitats de l'economia solidària a través de la creació de dinàmiques de suport socioeconòmic recíproques prioritzant la contractació i consum a entitats de l'economia solidària i/o del nostre entorn. Cal tenir present que una cooperativa d'habitatge té un poder de compra considerable de certs productes susceptibles de ser adquirits conjuntament, per tant, les nostres decisions de compra tindran efecte sobre els comerciants, productors i distribuïdors locals.

El foment d'aquestes iniciatives també passa per donar-hi suport en l'àmbit associatiu, és a dir, que la cooperativa d'habitatge i les seves membres estableixin un vincle societari i de participació amb les iniciatives d'economia solidària on es consumeixen béns i serveis o de les quals som usuàries.

Aquesta creació de mercat social ha d'implicar, també, el comerç local del nostre entorn. Malgrat molts comerciants no entrin dintre de la definició d'economia solidària, entenem que el comerç local de proximitat és un bé a protegir arreu.

De la mateixa manera que hem apuntat en el cas de l'àmbit ambiental i la generació i distribució descentralitzada d'energia, podem fer el mateix amb les telecomunicacions. Esdevenint nodes de la xarxa oberta lliure i neutral i distribuint internet de comuns al territori.

• **Xarxa oberta lliure i neutral:** és l'extensió de fibra òptica no vinculada a cap empresa privada que en sigui propietària, sinó que la propietat és comuna i es regeix per principis de lliure accés i transparència. Recomanem visitar la web de la Fundació Guifi.net

Pedagogia i difusió

La pedagogia i la difusió és un àmbit transversal a tots els anteriors. Totes aquelles accions que fem amb impacte cal que siguin difoses com un mode de rendició de comptes i d'ampliació del seu impacte.

En una lògica de "propaganda pel fet", tot allò que es dugui a terme des del projecte cooperatiu d'habitatge, ja sigui el mateix projecte

d'habitatge cooperatiu, fins a totes aquelles accions de sostenibilitat ambiental, social i econòmica, han de ser difoses i comunicades per tal de donar exemple a altres col·lectius, per tal de servir com a agents inspiradors d'altres pràctiques similars. Si tot allò que fem és analitzat, avaluat i difós de manera clara i entenedora, podem contribuir a difondre el model.

A més, si som capaços de sistematitzar les pràctiques que duem a terme de manera que siguin replicables, contribuirem a la seva difusió.

4. EL PROCÉS DE CREACIÓ DELS PROJECTES

A les pàgines que segueixen mostrem la part més metodològica d'aquesta guia, acompanyada de reflexions, consells i eines. Establir uns criteris metodològics i de procés és rellevant per poder dissenyar projectes fonamentats i coherents. Així mateix, els processos de treball estandarditzats permeten un millor seguiment i avaluació, i permeten la seva replicabilitat generant un marc compartit entre diversos projectes de cooperatives d'habitatge.

Abans d'entrar en la part més metodològica, creiem important compartir dues reflexions.

Quin posicionament prenem vers el territori i les seves dinàmiques?

Quan comencem a pensar en l'impacte territorial, cal tenir present que, el més segur, és que actuem en un entorn en què ja hi ha dinàmiques i projectes en marxa. Quan comencem a pensar i dissenyar els nostres projectes podem caure en una excessiva valoració d'aquests, fruit de la il·lusió i l'empenta inicials.

El projecte d'impacte territorial s'ha d'inserir en allò que ja existeix amb actitud constructiva, respectuosa i de complementaritat. Cal trobar un equilibri respectuós entre la potencialitat del nostre projecte i del capital humà de què disposem amb la inserció en les dinàmiques, projectes i trajectòries existents. Això no significa que haguem d'acceptar acríticament els projectes o dinàmiques que existeixen a l'entorn on ens assentem.

Aquests processos d'inserció en els sistemes comunitaris requereixen el seu temps, ja que es fonamenten en la dimensió relacional i mecanismes de creació de confiança. La nostra vàlua tècnica i els recursos que podem aportar queden en un segon terme si no comencem per treballar l'àmbit relacional i de confiança mútua, així com el d'identificació del nostre projecte com un aliat cooperador. I quan parlem d'àmbit relacional no ens referim a res més que a guanyar-se la confiança de persones concretes i actors clau del sistema comunitari, persones reconegudes per la resta d'actors que ens puguin acompanyar en l'entrada a les dinàmiques territorials.

Quan cal dissenyar els projectes d'impacte territorial?

La situació ideal és que aquests projectes es dissenyin de forma paral·lela al procés de creació del projecte d'habitatge cooperatiu. D'aquesta manera podem integrar a les reflexions sobre el nostre propi projecte les que tenen a veure amb l'impacte d'aquest en l'entorn.

Com més puguem simultaniejar processos, més podrem imbricar el caràcter dels diversos projectes (ambiental, social, constructiu, d'impacte, de convivència) i obtenir una coherència més gran en tots els plantejaments.

El projecte d'impacte a l'entorn pot arribar a condicionar aspectes constructius, ja que podem intentar donar resposta a certes necessitats del nostre territori des de la mateixa construcció: espais de treball, espais comunitaris, zones verdes, aparcament de bicicletes, pisos d'inclusió social, entre d'altres. També pot tenir el seu impacte en el projecte de convivència i l'organització interna del grup: les demandes dels projectes d'impacte poden justificar la creació de comissions i preveure les càrregues de feina que cal assumir col·lectivament. O bé pot condicionar com fem les instal·lacions energètiques i de retorn a la xarxa o acumulació.

Per tant, com més vinculats estiguin tots els processos, més travat i lligat quedarà el projecte final i menys limitacions tindrem per haver fet una mala planificació. Ara bé, cal tenir present, també, que cal compaginar la permanència de les construccions i certes instal·lacions amb la mobilitat de la realitat social i econòmica. Condicionar en excés la construcció o aspectes estructurals a la realitat social actual pot generar que ens quedin obsolets aspectes constructius difícilment reconvertibles. Cal, doncs, trobar l'equilibri i aportar la màxima flexibilitat als aspectes més rígids del projecte per poder-se adaptar a l'evolució dels temps.

Ara bé, si no podem construir de vell nou o ja hem començat el nostre projecte d'habitatge cooperatiu, podem desenvolupar projectes d'impacte igualment. En aquests casos només cal ser conscient de les limitacions que tindrem derivades de la resta d'aspectes que regeixen el projecte cooperatiu.

El primer que cal fer, doncs, és conèixer el *quèquicom* del nostre territori. Tot seguit exposem una guia de procés sobre com dur a terme la diagnosi abans d'entrar en la fase de disseny dels projectes.

Ara bé, cal apuntar alguns aspectes de procés que poden condicionar quan s'ha de tirar endavant el projecte social:

1. Els aspectes constructius marquen el calendari de forma clara i és natural centrar-se en aquests temes abans del projecte social. Són moments prou demandants i tensos com per afegir una càrrega més amb el projecte social. L'experiència indica que, si es compagina, el projecte social acaba relegat o fet a mitges, vist com una "càrrega" antipàtica.
2. Definir la missió, els valors i el caràcter del projecte de cooperatiu d'habitatge implica conèixer l'entorn. Recomanem, en tot cas, dur a terme accions de coneixença de l'entorn si no es vol/pot fer una diagnosi estructurada en els moments inicials. Això vol dir dur a terme algunes entrevistes informals, fer-nos presents en alguns espais, fer observacions, entre d'altres, sense una pretensió d'exhaustivitat, sinó de tipus exploratori.
3. Alguns projectes els formen unitats que no tenen relació prèvia. Resulta complicat articular un projecte d'impacte territorial quan el grup no es coneix ni ha generat les dinàmiques internes suficients (més encara enmig d'altres processos altament demandants). Quan duem a terme la diagnosi entrem en relació amb molts actors de l'entorn i esdevenim una mena de "portaveus" del projecte, en som la cara visible, fet que requereix que el grup tingui confiança entre si i que les persones que surten a fer la diagnosi tinguin ben clar quin missatge transmetre i com fer-ho, respecte del projecte d'habitatge cooperatiu, i que aquest sigui consensuat pel grup.

Tot seguit es presenta la descripció d'un procés de disseny i planificació de projectes exhaustiu. Això és així perquè és la manera d'aportar consistència metodològica i coherència al disseny dels projectes d'impacte a l'entorn.

En cap cas vol dir que aquesta sigui l'única manera de fer-ho ni que els projectes que no hagin seguit els passos que descrivim no siguin vàlids.

Cada grup ha de ser conscient de les seves possibilitats i capacitats i cal modular el procés de disseny segons aquestes. No es pretén aplicar una pressió sobre els grups per dur a terme els projectes de forma metodològicament impecable, sinó que donem les eines per a aquells que puguin i vulguin fer-ho. Pels grups que no puguin seguir aquests passos amb la concreció que descrivim, recomanem que agafin els principals elements de procés i se centrin menys en el rigor metodològic, és a dir, proposem seguir els mateixos passos d'una forma més genèrica.

Diagnosi social i comunitària

Diagnosticar és imprescindible per poder dissenyar uns projectes d'acord amb la realitat del nostre poble o barri. Malgrat sembli una obvietat, els processos de coneixement analític de la realitat que ens envolta ens poden portar a adonar-nos que la nostra percepció no és completa. Des de la nostra individualitat o els nostres espais de relació, l'aprenentatge de la realitat sempre és parcial i esbiaixada pels nostres condicionants vitals i cognitius.

Per tant, cal dur a terme un procés que ens permeti conèixer la realitat que ens envolta des de processos estructurats, metodològicament vàlids i consistents, que donin veu a una diversitat àmplia d'actors i que tinguin en compte els diversos àmbits i factors que determinen la realitat individual i col·lectiva. Aquest procés de coneixement de la realitat ens permetrà dissenyar projectes que contribueixin a la millora dels nostres entorns d'acord amb les seves necessitats.

El projecte que ens agradaria fer no sempre és el que es necessita. Evidentment cal trobar un equilibri entre allò que volem i podem fer i allò que és necessari, si no correm el risc de fer projectes que no ens motiven –i per tant, no tenen continuïtat– o fer projectes que no són necessaris –i per tant, no tenen un retorn ni troben aliats.

Què fem

Quan parlem de diagnosi social i comunitària ens referim a un seguit de documents de naturalesa diversa i que responen a objectius diferents, el conjunt dels quals conforma el que anomenem diagnosi:

- **El mapa de vulnerabilitat:** ens aporta informació sobre **quines problemàtiques i necessitats hi ha, i qui n'està més afectat**. El document ens permet una aproximació a la realitat socioeconòmica i les principals necessitats de la població del nostre entorn. L'elaborem d'acord amb les informacions extretes de diferents fonts i entrevistes o participant en espais del nostre barri/municipi.
- **El mapa de recursos:** recull aquelles accions, serveis i projectes que s'estan duent a terme en relació amb una temàtica concreta. Cal saber **què s'està fent, qui ho està fent i com s'està fent**. Cal saber quins poden ser els nostres aliats, què podem complementar, amb qui ens podem coordinar, evitar duplicitats, etc. També serveix per veure què falta: si hem detectat necessitats que no tenen recursos assignats, identifiquem mancances en la cobertura de necessitats al nostre entorn.
- **El mapa comunitari:** ens ha de permetre situar tots els actors rellevants del municipi. **Qui hi ha al nostre territori, on està participant, amb qui es relaciona i com s'hi relaciona**. Aquests espais de participació són casals, ateneus, associacions, moviments social, consells municipals, taules temàtiques i espais de participació ciutadana, entre d'altres. Saber això ens permetrà teixir aliances amb altres actors, saber en quins espais rellevants podem participar i com es relacionen els actors entre ells.

Com ho fem

Per tal d'elaborar aquests documents, que ens han de servir per tenir una visió concreta i acurada de la realitat del nostre territori, facilitarem un seguit d'indicacions metodològiques.

De les quatre metodologies bàsiques que proposem no totes tenen el mateix nivell d'exigència i utilitat. Malgrat que combinar les metodologies ens donaria una visió molt més àmplia i complementària,

4. El procés de creació dels projectes

potser no podem afrontar un procés tan complex i, aleshores, ens caldrà prioritzar. A partir dels requeriments de l'ús de cada eina de recollida, hem elaborat una taula de pros i contres:

	Pros	Contres
Recollida d'indicadors estadístics	<ul style="list-style-type: none">• Informació objectiva (o gairebé)• Permet veure evolucions• Visió de conjunt• Permet comparar amb altres territoris i àmbits territorials	<ul style="list-style-type: none">• Manca de disponibilitat per tots els territoris• No sempre són actuals• Requereix coneixement tècnic per analitzar i treballar-hi
Cerca de documentació existent	<ul style="list-style-type: none">• Informació ja elaborada i interpretada• Informació acotada territorialment i temàtica• Aporta molt coneixement	<ul style="list-style-type: none">• No hi ha disponibilitat a tots els territoris• Limitacions temàtiques• No sempre són actuals
Entrevistes	<ul style="list-style-type: none">• Coneixement directe i actual de la realitat• Especialització temàtica• Coneixença personal• Possibilitat de demanar més informació i explicacions	<ul style="list-style-type: none">• Biaixos personals• Manca pluralitat de visions• Discurs institucional o corporatiu• No hi ha accés a les persones que ens interessa• Calen coneixements mínims de la temàtica a tractar• Elaborar informació d'una conversa llarga
Participació en espais	<ul style="list-style-type: none">• Pluralitat d'actors i visions• Inserció en els espais• Coneixença personal• Especialització temàtica	<ul style="list-style-type: none">• No hi ha tractament directe de la temàtica que ens interessa• Biaixos per dinàmiques viciades o històrics• Espais de gestió d'on extreure poca informació

Cerca i anàlisi d'indicadors i informació ja existent

Quan parlem de buidatge de fonts secundàries ens referim a un procés de recull la informació existent generada per tercers.

Bàsicament parlem de recollir **dades estadístiques** o bé **diagnosis (estudis)** elaborades per altres projectes. Si recollim dades estadístiques caldrà que en fem una anàlisi i una interpretació per poder-les convertir en coneixement útil. Per altra banda, podem recollir informació més elaborada provinent de diagnosis que s'hagin realitzat en els darrers anys al nostre entorn, bé sigui per l'administració, entitats o altres actors. La majoria d'aquests documents haurien de ser públics, però és possible que no trobem cap document d'aquest tipus al nostre entorn o que les dades ja no siguin vàlides per la seva antiguitat.

La situació ideal seria fer l'exercici de recollir totes dues tipologies d'informació, però si no hi ha temps suficient o el grup no es veu en cor de recollir i analitzar dades estadístiques, recomanem centrar-nos en l'obtenció de documents ja elaborats, que ens aportaran més riquesa analítica i interpretativa i, en la seva majoria, estan elaborats a partir de combinar diverses fonts d'informació i contrastades amb tècnics locals i amb el teixit comunitari. Alternativament, si en el nostre entorn no hi ha documents de diagnosis als quals puguem tenir accés, o són molt antics, ens centrarem en la part de recollida directa d'informació via entrevistes.

Un cop obtingudes aquestes informacions, cal fer-ne un recull que ens permeti fer una fotografia de la realitat del nostre territori en diversos àmbits (composició demogràfica, pobresa, atur i precarietat laboral, problemàtiques d'habitatge i espai públic, problemàtiques formatives, associacionisme, convivència, medi ambient). Recomanem elaborar un document que pugui ser facilitat a totes les persones del grup i que sigui comprensible per tothom.

Finalment, cal recordar que la informació s'ha de convertir en coneixement i, per tant, no es tracta només de recollir-la, sinó d'analitzar-la, adaptar-la a les nostres necessitats, entendre-la i presentar-la de forma que sigui transmissible a tercers persones de forma comprensible i àgil. Hem d'elaborar el nostre propi document de diagnosi.

En els annexos 1 i 2 podreu trobar una proposta de bateria d'indicadors de mínims (annex 1) i recomanacions per treballar amb indicadors i per al buidatge de documents (annex 2)

Entrevistes i participació en espais

Aquestes entrevistes han de servir per contrastar la informació tractada i recollida en la fase anterior o bé per recollir informació, si no hem dut a terme la cerca d'informació existent. També per enriquir la interpretació i anàlisi de la realitat. Les persones entrevistades poden estar vinculades als àmbits temàtics que analitzem en l'àmbit professional (tècnics municipals, del consell comarcal o d'entitats), perquè formen part del teixit comunitari o perquè militen en moviments socials vinculats.

A més, aquestes entrevistes serveixen per:

- 1. La "bola de neu":** a partir d'una primera entrevista hem de poder identificar altres actors per entrevistar. Cada actor entrevistat ens ha de poder suggerir altres entrevistes de persones rellevants per aprofundir en el coneixement.
- 2. Contrastar idees inicials que puguem tenir:** aquestes entrevistes, que han de ser més semblants a una conversa que a una entrevista, ens han de permetre valorar quins tipus de projectes poden tenir cabuda en l'ecosistema local, quines necessitats podem cobrir.
- 3. Iniciar altres processos:** en el procés de diagnosi no només hem de recollir informació sobre problemàtiques i/o necessitats al nostre entorn, també cal recollir informació relativa als processos d'elaboració del mapa de recursos i el mapa comunitari, que explicarem amb detall a l'apartat següent.

A l'annex 3 hi ha recomanacions per al plantejament de les entrevistes.

Un cop hàgim realitzat les entrevistes previstes, cal tornar al nostre document de diagnosi i modificar, ampliar o matisar tot allò que sigui necessari amb la nova informació obtinguda.

No només entrevistes, podem participar en altres espais

Aquesta informació de tipus qualitatiu que pretenem obtenir a través de les entrevistes també la podem obtenir a través de participar en espais de participació al nostre municipi o barri. En aquests espais és interessant que hi participem per fer-nos conèixer, per participar-hi i col·laborar, però també per obtenir informació útil per al nostre procés de diagnòsi. Cal cercar aquells llocs més interessants i dinàmics per maximitzar els nostres esforços i recursos.

Mapa comunitari i mapa de recursos

De les entrevistes principalment, i també de la cerca de fonts secundàries duta a terme, en sortiran el contingut per a aquests dos mapes.

El mapa de recursos

Recomanem focalitzar aquest recull de serveis i projectes als àmbits en els quals preveiem treballar de forma principal. Les fonts d'informació poden ser les pàgines web de l'ajuntament, el consell comarcal o les entitats locals que tinguin presència a les xarxes; però la principal font d'informació seran les entrevistes que realitzem.

Pel que fa al contingut d'aquest mapa, proposem recollir en una taula els elements següents, que també descrivim de forma breu:

Nom del recurs:	<i>Nom del recurs o manera d'identificar-lo</i>
Agent impulsor i contacte:	<i>Qui n'és l'agent responsable i com el podem contactar</i>
Col·lectiu destinatari i abast territorial:	<i>Cal que sabem si va encarat a algun col·lectiu concret, si hi ha criteris d'accés, si està limitat territorialment.</i>
Descripció:	<i>Descripció més àmplia del recurs.</i>
Observacions:	<i>En aquest apartat caldria aportar elements valoratius recollits en les entrevistes: és suficient? El podem replantejar? Es pot millorar?</i>

Amb aquesta informació per cada un dels recursos, podem tenir una idea de què i qui està duent a terme projectes en els mateixos àmbits

en què nosaltres volem treballar i, per tant, és molt més fàcil dissenyar projectes complementaris, cercar aliances, incorporar elements de millora, entre d'altres, a la realitat existent.

El mapa comunitari

Aquest mapa el podem començar a construir amb la informació de les fitxes dels mapes de recursos, ja que sabrem quins actors hi ha i amb qui col·laboren.

La font principal d'informació seran les entrevistes, però no en són l'única. En el buidatge que fem dels diversos plans existents al nostre territori també hi podem extreure informació sobre els espais de participació. Tots els plans dissenyen la seva "estructura organitzativa", que no és més que dissenyar els llocs on es prenen les decisions, i qui les pren, que afecten a la implementació del pla. Aquestes estructures són les que hem d'analitzar i conèixer per veure on podem sumar-nos com a projecte.

En el mapa comunitari, a més, ens interessa recollir aquells espais informals o poc articulats en els quals hi ha dinamisme comunitari, hi passen coses, però no apareixen en marc del treball tècnic de les administracions o entitats professionalitzades. Aquests espais comunitaris són importants perquè poden jugar un paper ja no només en el projecte d'impacte de la cooperativa d'habitatge, sinó en el mateix projecte de la cooperativa d'habitatge.

Una petita guia per tal de recollir aquesta informació en el moment de les entrevistes és la taula següent:

Amb quines entitats/actors feu projectes conjunts?	
En quins espais de participació sou presents actualment? (consells, taules, plans...)	
Quins actors tenen un pes específic important en el territori?	
Quins actors poden ser aliats en les temàtiques que volem treballar?	

A mode de resum presentem el *quèquicom* del procés de diagnosi:

Què?	Com?	Qui?
Mapa de vulnerabilitat	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recull de dades estadístiques 2. Buidatge de diagnosi de plans i projectes existents al nostre territori 3. Realització d'entrevistes i participació en espais 	<ul style="list-style-type: none"> • Recomanem que aquesta tasca la dugui a terme una comissió de treball de 2-3 persones. • Aquestes persones han de tenir temps i motivació per dedicar a aquesta tasca i també certs coneixements de cerca, anàlisi i redacció per tal de garantir un bon treball i, encara més important, una bona transmissió del coneixement a la resta del grup.
Mapa de recursos	<ol style="list-style-type: none"> 1. Buidatge de diagnosi de plans i projectes existents al nostre territori 2. Realització d'entrevistes i participació en espais 3. Compliment de fitxes 	
Mapa comunitari	<ol style="list-style-type: none"> 1. Buidatge de diagnosi de plans i projectes existents al nostre territori 2. Realització d'entrevistes i participació en espais 3. Emplenament de fitxes 	

Passem de la diagnosi al disseny: el DAFO

Per fer el vincle metodològic entre la diagnosi i el disseny del projecte d'intervenció i relació amb l'entorn, una bona opció pot ser utilitzar l'eina DAFO. Si duem a terme un procés de diagnosi com el descrit anteriorment, cal que tingui el seu reflex en el projecte d'impacte que es plantegi dur a terme. En definitiva, el projecte ha de respondre a la pregunta: havent detectat tot això, què fem?

Per tal de mantenir la consistència metodològica entre diagnosi i disseny, proposem que es treballi amb l'eina d'anàlisi DAFO, que són les inicials de:

- **Debilitats:** aquells elements interns (al municipi, organització, projecte...) que són negatius o dificulten el compliment dels objectius marcats.
- **Amenaces:** aquells elements externs (elements de conjuntura política, social, econòmica, legal...) que són negatius o dificulten el compliment dels objectius marcats.
- **Fortaleses:** aquells elements interns (al municipi, organització, projecte...) que són positius o faciliten el compliment dels objectius marcats.
- **Oportunitats:** aquells elements externs (elements de conjuntura política, social, econòmica, legal...) que són positius o faciliten el compliment dels objectius marcats.

Aquelles informacions més rellevants i significatives de la diagnosi (mapa de vulnerabilitat, mapa de recursos i mapa de relacions) s'han de classificar a partir de si són identificades com una debilitat, una amenaça, una fortalesa o una oportunitat.

Aquesta anàlisi dels elements detectats en el procés de diagnosi en funció del seu rol en el compliment dels objectius, té una doble finalitat, ja que ens serveix per a) fer una síntesi ordenada de tota la informació recollida destacant aquells elements més importants i b) iniciar el procés de disseny del nostre Pla d'acció fonamentat en la realitat coneguda al llarg del procés.

Com fem l'anàlisi DAFO per a la planificació? Doncs hem d'imaginar que volem que les dificultats detectades sobre les quals volem incidir acabin al quadrant de les fortaleses en un temps determinat, evidentment transformades en la seva versió positiva. Què hem de fer per què això passi? Doncs la resposta a aquesta pregunta, estructurada convenientment, és el nostre Pla d'acció. Evidentment, cal tenir presents les fortaleses i oportunitats i fer-les jugar al nostre favor, així com treballar, també, per minimitzar els impactes de les amenaces observades.

Així, el disseny del nostre Pla d'acció respon a la pregunta "com tornem les debilitats i algunes amenaces en fortaleses o oportunitats

i com minimitzem els efectes de les altres amenaces, aprofitant les oportunitats i fortaleeses?”

És evident que si situem en la matriu DAFO tot allò que hem detectat en el procés de diagnosi i fem l'exercici de transformar totes les debilitats en fortaleeses, sortiran moltes propostes d'acció que escapen a les possibilitats i, sobretot, responsabilitat dels grups que conformen les cooperatives d'habitatge. Per això, en el procés de disseny cal adaptar el que creiem que cal fer al que podem i volem fer.

Disseny dels projectes

Un cop detectades les principals problemàtiques que existeixen en el nostre entorn, cal que dissenyem el projecte que hi pugui donar resposta. Ens referim al “projecte d'impacte” a aquelles accions que podem fer com a projecte cooperatiu d'habitatge que tinguin un impacte en el nostre entorn. Així, tot i parlar de projecte, en realitat fem referència a un Pla d'acció, és a dir, a un conjunt d'accions estructurades més o menys ampli que cerquen impactar positivament a l'entorn on se situa el projecte d'habitatge cooperatiu.

Abans d'encarar la tasca de disseny del nostre projecte d'impacte cal que, de forma conjunta amb totes les persones que formen part del projecte d'habitatge cooperatiu, duguem a terme un procés de reflexió entorn als objectius i expectatives que es dipositen en la capacitat d'impacte del projecte en l'entorn. Bàsicament hem de dur a terme un procés de reflexió entorn als dos eixos següents.

Quins objectius ens marquem com a col·lectiu: el projecte cooperatiu

El procés de diagnosi ens pot posar sobre la taula una situació social i comunitària, així com organitzativa i administrativa, que ens confronti amb una realitat més degradada del que potser imaginàvem. Això serà més gran en funció de com d'exhaustiva fem la diagnosi: si hi dediquem més esforços i duem a terme un procés més extens, és evident que detectarem més necessitats i mancances i, per tant, possibilitats d'acció. Aquest fet no ens ha de traslladar un sentiment

d'urgència, que hi ha molta feina a fer. No som els únics que actuem per millorar les coses i hi ha actors que s'hi dediquen de forma professional i exclusiva.

Si fem una diagnosi àmplia que reculli informació de molts àmbits diversos, el ventall s'obre molt, però cal acotar. Com a projecte de cooperativa d'habitatge hem definit un "caràcter", unes característiques que ens diferencien de la resta de projectes de cooperatives d'habitatge. Això pot venir per la tipologia de persones que l'integren, per la seva situació geogràfica, els interessos del grup, la missió definida, aspectes constructius, entre d'altres.

Mantenir aquesta coherència permetrà la identificació de la totalitat del grup amb les accions que es desprenguin del projecte d'impacte en l'entorn, donarà sentit de continuïtat a aquesta inversió de temps en l'exterior de l'habitatge amb el que passa a dintre. De la mateixa manera, un grup pot decidir encarar la seva acció d'impacte en l'entorn a àmbits no directament vinculats al seu "caràcter" o motivacions inicials, ja que es poden donar realitats molt punyents sobre les quals cal actuar o oportunitats que cal aprofitar.

Recursos i capacitats

Els nostres projectes s'han d'ajustar a les nostres capacitats i recursos per no generar falses expectatives cap a fora del grup ni cap a dintre del grup. El no compliment d'uns objectius massa ambiciosos pot generar frustració i tensió que acabin impactant en la convivència.

Cal tenir present que un grup de 10, 20 o 30 unitats de convivència organitzades cap a un mateix objectiu representen un gran potencial per a molts territoris. El teixit comunitari ho pot veure com una gran oportunitat i és fàcil que es generin grans expectatives. És responsabilitat del projecte d'habitatge cooperatiu gestionar aquest fet i aspirar només a allò que es pot comprometre. Si generem falses expectatives en el teixit comunitari, la confiança que s'hagi pogut generar anirà minvant i esdevindrem uns actors no tinguts en compte. En els processos comunitaris la confiança és un dels béns més preuats.

És preferible dissenyar un projecte d'impacte més petit i menys ambicions però que puguem acomplir al peu de la lletra, que no pas un

gran Pla d'acció del qual no podrem implementar la majoria d'accions. Cal dissenyar-les bé i ser conscients dels propis recursos i capacitats. Tot seguit entrarem en aspectes metodològics que ens ajudaran a ser conscients de les demandes de les accions que preveïem i, per tant, a aplicar un criteri de realitat a allò que ens agradaria fer com a grup pel nostre entorn territorial.

De totes maneres, sempre podem errar en els nostres supòsits o les situacions vitals de les persones implicades en el moment del disseny poden variar. Cal ser conscients que el context és variable i, per tant, és interessant preveure algunes accions de contingència que ens permetin avançar quan les condicions inicials canvïin.

El disseny del Pla d'acció

Per definir el contingut del nostre projecte d'impacte en l'entorn, un cop havent fet les reflexions prèvies, reprendrem el procés en la DAFO. Un cop definit el contingut de l'anàlisi DAFO, tindrem una fotografia sintètica de la realitat del nostre entorn. És en aquest moment on cal aplicar la primera de les reflexions que apuntàvem anteriorment: què volem fer? Cal decidir en quins aspectes ens volem centrar per tal de no seguir en el procés de definició amb la totalitat de les problemàtiques detectades.

Un cop feta aquesta tria cal començar el procés de definició del nostre Pla d'acció. Aquest és un procés que avança en concreció a cada fase. Partim d'unes línies de treball, mesures i, finalment, accions o projectes. Aquests tres nivells també poden rebre els noms d'objectius generals, objectius específics i objectius operatius. Ara bé, no sempre caldrà definir tres nivells de concreció i potser amb menys en tenim prou.

La definició d'aquests elements responen a la pregunta "Com acomplirem el nostre objectiu?". Definirem tantes línies de treball, o objectius generals, com siguin necessàries. Aquestes línies han de classificar en temàtiques les diferents accions que farem per dur a terme el nostre projecte. Per exemple, podem definir una línia sobre educació, una sobre medi ambient i una altra sobre acció comunitària. Aquests objectius no cal que siguin mesurables.

Dintre les línies de treball hi ha d'haver les mesures, o objectius específics, que han de concretar com materialitzarem les intencions definides a la línia de treball. Per definir objectius se sol fer servir la proposta SMART de Peter Drucker:

- *Specific* (específics): els objectius han d'indicar de forma clara i concreta què es farà.
- *Measurable* (mesurables): ha de ser possible avaluar el grau de compliment dels objectius, i per això cal que siguin mesurables.
- *Achievable* (assolibles): els objectius han de ser assolibles considerant els recursos disponibles, la realitat sobre la qual volem incidir, etc.
- *Realistic* (realistes): els objectius s'han de poder dur a terme en la realitat sobre la qual treballem.
- *Time-related* (definits en el temps): els objectius s'han de poder situar en el temps, és a dir que ens hem de preguntar en quin termini ens plantejem assolir-los.

Per tal de redactar aquests objectius, els generals i els específics, usarem verbs en infinitiu al principi de redactat. Per als generals podem emprar verbs menys concrets (afavorir, consolidar, ajudar, millorar, conèixer, fomentar, dinamitzar, entre d'altres):

Dinamitzar l'economia solidària del barri o poble

en canvi, per als objectius específics empreurem verbs més concrets ja que han de ser mesurables (augmentar, incrementar, disminuir, realitzar, fer, organitzar, entre d'altres):

Participar a la fira d'economia social i solidària del barri o poble

Finalment, cal definir les accions que concreten el nostre Pla d'acció. Cal definir els projectes i activitats que faran efectiu el nostre projecte d'impacte en l'entorn. Les accions poden ser, com hem dit, projectes, activitats, actes de diversa naturalesa i de complexitat variable:

Organitzar la xerrada sobre habitatge cooperatiu amb agents del sector en el marc de la fira d'economia social i solidària

Aquest exercici de concreció ens permetrà començar a veure les implicacions operatives de la nostra elecció de preferències sobre què volem fer. Resulta interessant definir al màxim allò que volem fer per tal d'adonar-nos dels recursos necessaris que calen per cada una de les accions que volem desenvolupar.

Un cop hàgim dut a terme aquest exercici de concreció, cal que **prioritzem**. No podem fer-ho tot alhora ni totes les accions definides tenen el mateix nivell d'urgència i de possibilitats de desenvolupar-se en un moment concret (o bé té sentit en un moment determinat del calendari i no en un altre). Per tant, cal decidir conjuntament quan es fa cada activitat i assignar una calendarització i prioritització.

Proposem presentar el Pla d'acció ordenat i prioritzat d'una manera similar a la que presentem tot seguit:

Curt termini
 Mitjà termini
 Llarg termini

Línia 1:		
Descripció de la línia (què fem i per què)		
1.1 Objectiu general -mesura	1.1.1 acció	
	1.1.2 acció	
1.2 Objectiu general - mesura	1.2.1 acció	
	1.2.2 acció	

Però encara cal concretar més. Un cop tenim definides i ordenades per prioritats les accions que volem dur a terme, les hem de definir encara més si volem veure realment què implica dur-les a terme. És en aquest moment quan podem definir indicadors de seguiment per veure si les tasques compromeses s'estan duent a terme en els terminis pactats i, si no és així, veure per què i posar-hi remei.

Cada acció porta incorporades unes tasques a dur a terme per poder-se fer efectiva i, per tant, cal que les preveiem per veure què implicarà en termes de recursos personals, econòmics i materials.

Proposem, per fer-ho de forma ordenada, emprar una taula similar a la que hi ha tot seguit.

Acció:									
Responsable de l'acció:									
Calendari d'implementació		Inici:				Final:			
Impacte esperat:									
	Títol	Calendari		Actors implicats	Responsible	Recursos necessaris (econòmics, materials, humans)	Indicadors de seguiment		
		Inici	Final						
Tasca 1									
Tasca 2									
Tasca 3									
Tasca 4									

Aquest quadre recull molta informació i permet fer una planificació acurada de les accions que volem dur a terme. Aquest exercici ens concretarà, a més, els recursos que necessitem i, per tant, ens ajudarà a aplicar un criteri de realitat a la nostra planificació, descartant aquelles accions que requereixin uns recursos dels quals no disposem.

De forma periòdica cal fer el seguiment de la implementació del Pla d'acció i tenir aquesta eina ens permetrà fer-ho d'una manera més acurada.

El calendari

Un cop hàgim avançat en aquest exercici de concreció del nostre projecte, proposem que es dugui a terme el disseny d'un **cronograma**, també dit *diagrama de Gantt*. No és més que la representació gràfica de la temporalitat del nostre projecte. Cal llistar totes les tasques que hem de dur a terme i assignar-hi una temporalitat (cosa que ja haurem fet a la fitxa anterior). Posteriorment, es fa la representació gràfica com en l'exemple següent.

	Mes 1	Mes 2	Mes 3	Mes 4	Mes 5	Mes 6	Mes 7	Mes 8
Acció 1								
Tasca 1.1								
Tasca 1.2								
Acció 2								
Tasca 2.1								

Avaluació i seguiment

Tot seguit exposem breument com fer el seguiment i avaluació del projecte. Dur-ho a terme és important per saber si el que estem fent ho fem d'acord amb allò planificat, si es desenvolupa correctament i quins resultats obtenim.

Cal tenir present que avaluació i seguiment són coses diverses. El seguiment és una tasca continuada que es duu a terme de forma paral·lela al desenvolupament de les diverses fases del projecte. L'avaluació és una anàlisi que es fa en un moment determinat i de forma retrospectiva, i de forma bàsica podem avaluar els resultats i els impactes.

El seguiment

L'objectiu del seguiment és analitzar els canvis i establir en quina mesura s'està complint i realitzant l'actuació d'acord amb la proposta inicial. Concretament, consisteix a mesurar qualitativament i quantitativa la relació entre les diferents activitats i els resultats previstos, analitzant la gestió del temps i el pressupost utilitzat.

Per tal de dur a terme el seguiment, cal recollir els diversos indicadors de seguiment definits en la fase de concreció de les accions, aquests indicadors ens han de permetre observar si els graus de desenvolupament de les accions són els esperats i si es porta el ritme previst. Podem definir diferents indicadors de seguiment:

- Índex d'avançament: relació sobre la quantitat d'activitat executada sobre el total de l'activitat.

4. El procés de creació dels projectes

- Índex de compliment de costos: relació entre el pressupost executat i el pressupost previst inicialment.
- Índex de cobertura: proporció de la població beneficiària que és atesa pel projecte en relació amb l'esperada.
- Índex de focalització: proporció de la població beneficiària que forma part del col·lectiu diana del nostre projecte en relació amb el total de la població beneficiària.
- Índex d'eficàcia: relació entre la quantitat de béns i serveis produïts i distribuïts pel projecte durant la seva execució i allò estimat a la programació, considerant tant les fites com el temps.
- Índex d'eficiència: relació entre els productes generats i els recursos emprats en la producció.

Malgrat hi ha diverses tipologies, ens podem centrar en els d'**avançament i Compliment de costos**. Es presenten en forma de percentatge.

Cal valorar els motius per què algunes tasques o accions puguin no portar el ritme esperat o, al final del període, no estar assolides al 100 % i veure si aquesta manca d'assoliment interfereix o no en el compliment dels objectius.

A més d'aquest seguiment de caràcter més quantitatiu i que permet establir si s'estan assolint els compromisos en els terminis establerts, cal generar accions de seguiment de forma periòdica que permetin una autoavaluació de caire qualitatiu integrada per preguntes de les quals es faci una recollida sistemàtica i analítica.

A l'annex 4 hi ha exemples d'aquestes preguntes per al seguiment qualitatiu

L'avaluació

És el procés que permet la revisió i millora i es diferencia del seguiment perquè no és constant, sinó que es duu a terme en un moment determinat i de forma retrospectiva.

Cal, doncs, establir la periodicitat amb què es realitzarà l'avaluació. S'aconsella que es dugui a terme al final de la implementació, tenint en compte que és un procés intens que demanda recursos.

Per tal de dur a terme l'avaluació, és aconsellable emprar una diversitat de mètodes i tècniques de recerca. Bàsicament, aquests mètodes i tècniques es divideixen en dos grups:

- **Quantitatius:** aquests mètodes són els que es basen en la creació i anàlisi d'indicadors. Podem definir alguns indicadors bàsics de resultats i impacte de les actuacions. Com es veu en l'annex 2 de recomanacions pel treball amb indicadors, resulta difícil establir relacions causals. Recomanem centrar esforços en mètodes qualitatius.
- **Qualitatius:** per dur a terme una bona avaluació, aquesta és la font d'informació més valuosa, ja que permet obtenir coneixement directe sobre les persones que han participat de les accions plantejades i que en poden relatar els impactes de manera directa.
 - Entrevistes: es poden realitzar entrevistes a persones que han participat de les accions per tal de conèixer en profunditat els impactes de l'acció i les valoracions que aquestes persones en fan.
 - Grups de discussió: aquesta és una eina vàlida per tal de generar debat entre persones que han participat en les accions del nostre projecte. Aquests grups poden girar entorn dels impactes i/o entorn de la valoració de les accions que hem dut a terme.
 - Participació en espais: es poden fer sessions d'avaluació del projecte o accions concretes en els espais de participació del nostre territori que hagin tingut contacte amb el projecte i les accions que aquest desenvolupa.

Inserció al sistema comunitari i les seves dinàmiques

Un cop definit el nostre projecte d'impacte en l'entorn, és a dir, dissenyades les accions que el concreten, cal començar a pensar en la implementació, a dur-lo a la pràctica i fer-ho realitat. Com ja hem comentat, haurem de veure com es relaciona amb la resta d'actors, projectes i activitats existents i com s'hi integra des d'una lògica de cooperació.

L'exercici que proposem és el següent: aprofitant el buidatge dels diversos plans que ja hem realitzat en la fase de diagnosi, analitzem les línies de treball, mesures i accions que allà s'hi proposin. Aleshores, vinculem el nostre pla d'acció a la resta, observant quines de les nostres accions es poden incorporar en les línies dels altres plans. És a dir, **com el nostre Pla d'acció contribueix a assolir els objectius dels altres plans del territori?** Així veurem quines accions de les que proposem són complementàries, quines són molt similars o quines són innovadores, entre d'altres. Aquest exercici ens permetrà, també, acabar d'ajustar el nostre projecte a les dinàmiques existents al territori.

Sabent això, ja podrem determinar amb quins actors i en quins espais participar. Com que haurem fet el mapa comunitari, sabrem quins són els espais de coordinació en els quals resulta interessant que participem per tal de coordinar la nostra acció amb la resta i esdevenir un actor més del sistema comunitari.

Cal, finalment, presentar el nostre pla en els diferents espais comunitaris –més o menys institucionalitzats– amb els quals hàgim tingut relació al llarg del procés i en els quals estratègicament participar per poder iniciar les coordinacions necessàries abans de la implementació. És important aquesta exteriorització del nostre projecte per una qüestió de difusió i arribar a més actors, però també perquè ens compromet amb el nostre entorn a desenvolupar-lo.

5. ALGUNS EXEMPLES

Acollida de persones refugiades

Spreefeld (Mietshäuser Syndikat)

Berlín

Projecte d'incidència social

L'arribada de refugiades de Síria va generar un fort impacte a Alemanya. La comunitat de Spreefeld va decidir transformar un dels espais col·lectius existents per poder acollir les persones nouvingudes i incorporar-los a la dinàmica i gestió col·lectiva del projecte. Les persones acollides participen i gestionen la cuina comunitària de l'edifici. La cooperativa compta amb el suport de l'administració a través de subvencions per a l'acollida.

Spreefeld és un projecte pioner a la riba del riu amb una comunitat de més de 140 residents que comparteixen tres edificis. Els espais comunitaris se situen a la planta baixa de cada un dels habitatges. Durant la fase prèvia de construcció del projecte, el solar va acollir diferents activitats i trobades de barri.

Sargfabrik Kulturhouse

Viena

Projecte de referència cultural

El Centre Cultural és un punt de trobada referencial a la ciutat de Viena des de 1996, després de 10 anys de disseny i construcció. *Kulturhouse* té un programa divers i únic de música i teatre i un programa popular per a infants. Més enllà del centre també hi ha un espai de criança, uns banys públics i un restaurant oberts al barri i a la ciutat.

Sargfabrik és un projecte per viure d'altres maneres i cultures atenent la diversitat i la sostenibilitat. La combinació de les estructures de formigó i la lleugera construcció interior permet acollir diferents maneres de viure d'una a tres plantes en un model flexible i adaptable

de les habitacions. Impulsa, més enllà del projecte de convivència, la gestió del centre cultural.

Producció local

Cal Cases

Santa Maria d'Oló
Projecte de producció agrícola

A Cal Cases produeixen hortalisses, pa, cervesa –entre d'altres–, tant per al consum propi com per a l'intercanvi a la comarca a través de la moneda social del Bages. Hi ha gent de la comunitat que treballa a l'hort, al bosc o en la producció d'aliments per transformar el model econòmic. Aquest projecte forma part del sistema de gestió i treball dels espais col·lectius compartits.

Cal Cases és una cooperativa d'habitatge en cessió d'ús on es comparteix un model de convivència col·lectiva i comunitària. Les impulsores de la cooperativa són persones preocupades per trobar una alternativa de vida diferent al model actual individualista i consumista, promovent els valors cooperatius, solidaris i ètics. Des de 2007 s'està construint el projecte, material i comunitat, amb la rehabilitació d'una finca a Santa Maria d'Oló on han apostat per models de bioconstrucció.

L'Economat Social

La Borda

Sants, Barcelona
Projecte cooperatiu de consum agroecològic

L'Economat Social és una iniciativa cooperativa que té per objectiu afavorir el consum de productes ecològics i la promoció de la cultura cooperativa. El projecte agrupa més de 200 famílies i ocupa els baixos de La Borda, a canvi d'una renda ajustada. És un projecte de llarga trajectòria al barri i d'impacte quotidià.

La Borda és una de les primeres iniciatives d'habitatge cooperatiu en cessió d'ús a la ciutat de Barcelona i obre les seves portes a l'Economat Social per enfortir el model cooperatiu de consum, compartir recursos i serveis. Ambdós projectes formen part d'una iniciativa veïnal de transformació social: Can Batlló.

Menjador social, centre de dia per gent gran, habitatges temporals

Cooperativa Obrera de Viviendas (Cov)

El Prat de Llobregat

Projecte de serveis a la comunitat

L'entitat ha promogut al llarg de la seva història diferents projectes de barri per donar resposta a les necessitats socials, amb la creació d'un centre social, el menjador social i la residència de dia: projectes de serveis a les sòcies de la cooperativa i oberts al barri. Actualment impulsen noves iniciatives d'habitatge i assistència per a la gent gran degut a l'envelliment dels cooperativistes.

La COV és una cooperativa d'habitatges amb més de 55 anys d'història que va construir 1.000 habitatges i una de les poques que ha mantingut en el temps el fet cooperatiu amb noves iniciatives econòmiques, comercials, nous espais i serveis.

ANNEX

En aquest annex s'hi poden trobar eines i recomanacions citades al llarg del text.

Annex 1: proposta de bateria d'indicadors

Proposem una bateria d'indicadors de mínims pensant que siguin accessibles des de qualsevol àmbit territorial:

Indicadors	Desagregació	Font
Població	Sexe	Idescat
	Edat	
	Lloc de naixement	
	Evolució	
Atur registrat	Sexe	Observatori del Treball i del Model Productiu
	Edat	
	Nacionalitat	
	Durada de la demanda	
Renda familiar bruta disponible		Idescat
Persones amb reconeixement legal de discapacitat	Sexe	Idescat
	Edat	
	Tipus	
	Grau	

Annex 2: Recomanacions del treball amb indicadors i pel buidatge de documentació

Recomanacions per treballar amb indicadors

Tot seguit donarem uns quants consells per afrontar el treball amb indicadors, ja que aquesta tasca té més complexitat que no pas fer un buidatge de diagnòstic ja elaborades on les anàlisis i interpretacions ja estan fetes.

Per treballar amb indicadors cal tenir present aquest decàleg:

1. **La relació causal:** la modificació del valor d'un indicador al llarg del temps i/o l'espai pot tenir múltiples causes. Cal tenir molta cura a l'hora d'interpretar aquestes modificacions perquè les seves causes poden ser moltes. Una mala interpretació ens pot portar a desenvolupar projectes mal apuntats.
2. **Relació entre variables:** algunes estadístiques es mostren de forma gràfica. En aquests gràfics podem veure relació entre dues variables, però aquesta relació estadística no té per què ser una relació "real". En aquests casos parlem de relacions espúries¹; on confonem relacions causals amb relacions casuals.
3. **La construcció de l'indicador:** resulta interessant saber com es construeix l'indicador i quines dades s'han emprat per la seva creació (són dades reals, són estimacions, són dades absolutes, són percentatges sobre què). Això ens permetrà fer anàlisis molt més acurades de les dades. Es poden donar errors d'interpretació per desconèixer com ha estat construït l'indicador.

1 És una relació matemàtica en la qual dos esdeveniments no tenen connexió lògica, encara que es pot implicar que la tenen a causa d'un tercer factor no considerat encara (anomenat "factor de confusió" o "variable amagada"). La relació espúria fa l'efecte de l'existència d'un vincle apreciable entre dos grups que és invàlid quan s'examina objectivament.

4. Imperfecció dels indicadors: cal ser conscients que no hi ha cap indicador perfecte, ja que la realitat social no es pot reduir a un càlcul matemàtic. Aproximar-nos a algunes realitats a partir d'indicadors quantitatius és del tot insuficient, però això no ens ha de frenar a treballar amb indicadors, només cal ser conscients de les seves limitacions.

5. Els indicadors no expliquen, donen indicis: la informació que ens aporta per si sol un indicador és molt limitada. Per a la correcta interpretació d'allò que ens està mostrant un indicador sempre cal que persones expertes en facin una interpretació posant en relació aquella dada amb el context i la realitat social, tenint en compte el context de creació d'aquell indicador i els possibles factors externs que l'afecten.

6. La disponibilitat de dades: no sempre tindrem accés a les dades que desitgem, sobretot en l'àmbit municipal. Els indicadors de les fonts secundàries presenten problemes de desagregació territorial i d'actualització temporal. Per tant, s'ha de treballar amb les dades disponibles i explicar bé quines són les limitacions.

7. Sempre que es pugui, desagreguem: desagregar per diverses variables ens dona una visió molt més completa de la realitat i ens permet filar més prim. Cal distingir entre variables sociodemogràfiques: sexe, edat, nivell formatiu, procedència, entre d'altres.

8. La maledicció dels números petits: sobretot en entorns rurals o en municipis petits, quan treballem amb percentatges cal tenir cura i facilitar sempre dades absolutes. Si passem de 2 casos de maltractament a 4, hi ha un increment del 100%. És molt diferent parlar d'un augment de dos casos que d'un augment del 100%.

9. No esdevenir esclaus dels indicadors: no podem guiar l'acció planificadora a transformar els indicadors, ja que es perd molta qualitat d'acció. Cal distingir entre les accions amb impacte sobre les persones, la seva qualitat de vida i el seu entorn, d'aquelles que tenen un impacte reduït però són molt "vendibles" en termes d'impacte sobre els indicadors. La reducció de les xifres de l'atur (indicador "vendible") amaguen una alta precarietat i la pèrdua del mercat laboral com a mecanisme d'inclusió social.

10. Atenció a com treballem els percentatges: cal diferenciar entre increments absoluts i increments relatius. Si passem d'un 10% de població atesa a un 12%, l'increment relatiu és del 20%, però l'absolut és del 2%. Cal saber bé i explicar millor a què ens referim.

De quines fonts podem extraure indicadors?

Institut d'Estadística de Catalunya	https://www.idescat.cat/
Observatori del Treball i del Model Productiu	http://observatoritreball.gencat.cat/ca/recursos/dades_estadistiques/consulta_interactiva_general/
Hermes- Diputació de Barcelona (només demarcació de Barcelona)	https://www.diba.cat/hermes/
Xifra- Diputació de Girona (només demarcació de Girona)	www.ddgi.cat/xifra
Mercuri- Diputació de Tarragona (només demarcació de Tarragona)	www.dipta.cat/mercuri/menu_pre.asp
SIMBA- Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans (només Àrea Metropolitana)	https://iermbdb.uab.cat/
Departament d'Estadística- Ajuntament de Barcelona	http://www.bcn.cat/estadistica/catala/index.html

A més d'aquests repositoris, les diverses conselleries de la Generalitat recullen dades estadístiques, tot i que no sempre ens són útils a escala local. Alguns ens locals (ajuntaments i consells comarcals) disposen **d'observatoris socials** vinculats als plans locals d'inclusió social. Aquests observatoris són bones fonts d'informació del territori, ja sigui per les dades que poden facilitar com pels informes que s'elaboren (les persones tècniques que se n'ocupen també són bones candidates per realitzar una entrevista).

Recomanacions per treballar amb diagnòsics elaborades

Quan ens disposem a fer un buidatge sistemàtic de les diagnòsics i dels plans que han estat elaborats al nostre territori, cal tenir presents algunes qüestions molt senzilles. Partim de la base que les persones tècniques que els han elaborat són professionals competents, han estat elaborats de forma participativa i contrastats i, per tant, podem donar validesa als documents a què puguem accedir.

1. Mirem la metodologia: és important saber com ha estat elaborada aquella diagnòsica. Quines fonts de dades s'han utilitzat, com s'han treballat, quant ha durat el procés, entre d'altres. Sobretot:

a. La participació: cal saber si s'ha fet de forma participada o no. Com més participació i més pluralitat d'actors hi hagin participat, més valor li podem atorgar, d'entrada.

b. Combinació de tècniques qualitatives i quantitatives: resulta important que s'hagi construït amb una combinació de tècniques quantitatives (anàlisis d'indicadors) i qualitatives (entrevistes, grups de discussió). Combinar-les enriqueix molt les diagnòsics, en canvi, diagnòsics només quantitatives poden no estar del tot aterrades a la realitat local.

2. Llegim-ho tot però centrem-nos en les conclusions: a vegades aquests documents són molt feixucs per la seva extensió i quantitat d'informació. És en els apartats de síntesi, de conclusions, de prioritització... on qui ha elaborat el document hi ha incorporat allò que considerava més rellevant i, per tant, aquelles realitats sobre les quals cal actuar de forma principal. Ara bé, al llarg de les pàgines dels documents es dona molta informació i interpretació d'anàlisis que ens pot ser molt rellevant per la seva comprensió, ja que en els apartats de conclusions no s'exposen tots els raonaments ni vincles causals entre factors.

Quins plans podem buscar al nostre ens local?

L'existència de plans en els diversos ens locals és molt variable. No tots tenen els mateixos. En termes generals ens podem atrevir a dir que com més gran sigui el municipi, més eines de planificació tindrà. L'extensió i qualitat dels treballs no té relació amb la mida dels municipis, per tant, no hem de pressuposar que com més gran és la

població, més gran és la fiabilitat i qualitat dels documents que s'hi elaborin.

A més, cal tenir present que moltes eines de planificació tenen abast municipal en aquells municipis que superen els 20.000 habitants. En entorns on no hi ha municipis d'aquestes dimensions, les eines de planificació es vinculen als consells comarcals. Tot i així, ens podem trobar que en el nostre territori (municipi o comarca) no disposem de cap document de diagnosi recent.

Les eines i projectes que poden desenvolupar els ens locals són múltiples. Tot seguit adjuntem una llista d'aquells que poden anar més vinculats als projectes que es poden desenvolupar des d'un projecte cooperatiu d'habitatge.

- Plans locals d'inclusió social (PLIS)²
- Plans de desenvolupament comunitari (PDC)
- Plans locals d'acció comunitària inclusiva (PLACI)
- Plans d'acollida
- Plans d'igualtat de gènere
- Plans de joventut
- Plans d'infància i adolescència
- Plans d'envelliment actiu
- Plans locals de drogues
- Projectes de sobirania alimentària

2 Recomanem explorar l'existència de plans locals d'inclusió social (PLIS), ja que tenen diagnosi amb un abast temàtic ampli (tot i que potser poc actualitzades) i les persones tècniques del PLIS són bones candidates per entrevistar.

TRANSFORMEM L'ENTORN

- Plans educatius d'entorn o de ciutat (PEE o PEC)
- Plans locals d'educació (PLE)
- Plans de desenvolupament local
- Projectes per la dinamització del mercat de treball
- Plans per la dinamització del teixit productiu
- Plans locals de salut (PLS)
- Pla interdepartamental d'atenció i interacció social i sanitària (PIAISS)
- Plans locals contra el canvi climàtic
- Estudis de la qualitat de l'aire
- Projectes d'educació i sensibilització ambiental
- Plans locals d'habitatge
- Plans d'ordenació urbanística municipal

La llista citada és àmplia i en la majoria dels municipis o comarques no es troben tants plans d'on extreure diagnòstic. A més, tampoc és necessari analitzar la totalitat de documentació existent, que en alguns casos pot ser molt àmplia. Recomanem seleccionar-ne aquells més actuals i els que temàticament ens siguin més afins.

Annex 3: Recomanacions per la realització d'entrevistes i reunions

Aquestes entrevistes i reunions les hem de plantejar tenint en compte el següent:

- **La iniciem presentant el treball que hem fet:** una manera de començar, després de les presentacions personals i del projecte, és presentar la informació recollida i analitzada. Això farà evident que hem estat treballant i que la intenció és de materialitzar el projecte. A banda, serà una bona manera de trencar el gel i iniciar la conversa. Cal que la interlocutora tingui clar que tenim la voluntat i la capacitat de dur a terme accions transformadores, però sempre des d'una posició de realitat i respecte pel que ja es fa.
- **Són un espai de construcció relacional:** quan ens reunim amb tècnics locals i activistes per recollir i contrastar informació encarada al disseny del nostre projecte, ja estem teixint relacions de cara al futur. Aquestes persones ens poden ser aliades en fases posteriors i, fins i tot, l'èxit dels nostres projectes pot dependre de la bona predisposició d'aquestes a col·laborar. És una primera presa de contacte i cal que assenti les bases per a una bona relació futura.
- **Hem de saber de què volem parlar, però no fer preguntes massa concretes:** aquest contingut relacional fa que aquestes entrevistes hagin de ser amenes i amb certa espontaneïtat. Si portem un guió molt tancat i no deixem espai a la flexibilitat i la conversa, difícilment teixirem complicitats. Cal que tinguem clar quins temes volem tocar i que volem contrastar informació, però deixem fluir la conversa sense massa rigideses. Si queden temes per tractar els podem comentar amb altres persones o amb una consulta telemàtica posterior.
- **Cal tenir clars els rols de cadascú:** quan fem aquestes entrevistes ens hem de posicionar al lloc corresponent. Els entrevistadors –nosaltres– volem saber i conèixer, ens manca informació; la persona entre-

vistada és una experta a qui li reconeixem aquest estatus. Pot esdevenir que la persona entrevistada digui coses amb les quals no estem d'acord o parli de temes que nosaltres coneixem bé. Aquest no és l'espai per rebatre-la, per contradir-la o per demostrar els nostres coneixements. La persona entrevistada és l'experta i no nosaltres. En altres espais i altres moments tindrem ocasió de debatre, si cal.

- **Podem gravar les entrevistes, però sempre demanant permís:** de fet, és interessant gravar-les, perquè així podem estar pendents de la conversa que es genera i no de prendre notes i apunts. La relació pot ser molt més natural si no hem d'estar interrompent per poder apuntar les coses rellevants que vagin sorgint. Ara bé, sempre cal demanar permís i deixar clar que aquesta gravació no serà emprada per res més que per recollir informació, que mai es reproduirà el seu contingut en públic ni se'n farà difusió i que, un cop transcrita l'entrevista, el document d'àudio s'eliminarà. Signar un document de privacitat pot donar seguretat a la persona entrevistada per deixar gravar l'entrevista.

Annex 4: Proposta de preguntes per fer el seguiment

<p>La composició i funcionament del projecte</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Els actors que hi participen són els adequats per assolir els objectius? • La periodicitat de les trobades és suficient? • La comunicació interna funciona correctament?
<p>El disseny de les actuacions</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Les actuacions donen resposta a les problemàtiques detectades? • Es disposa dels recursos necessaris per dur a terme les actuacions planificades? • Hi ha altres actors que podrien participar i millorar les accions, o fer-les més eficients? • La persona responsable pot liderar aquesta actuació? • S'arriba a tota la població potencialment destinatària
<p>Resultats (outputs)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Les actuacions planificades s'han desenvolupat satisfactòriament? • Les persones receptores han emprat els recursos i estan satisfetes? • Quin és el nivell d'aprofitament dels recursos mobilitzats?

SÍNTESI

Per què les cooperatives d'habitatge han de tenir un impacte en l'entorn?

1

Pels principis cooperatius i de l'economia social i solidària,

els quals subscrivim, i que recullen la necessitat d'interessar-se per la comunitat on la cooperativa està arrelada i establir vincles amb altres entitats cooperatives.

2

Per responsabilitat. Tenim la responsabilitat de vetllar per una millor distribució i contribuir a que ningú es quedi exclòs. L'exclusió social és abordable des de l'acció política quotidiana.

3

Per oportunitat. Els projectes d'habitatge cooperatiu tenen un fort potencial d'impacte perquè compten amb espai, persones i coneixement que es poden posar a disposició de la millora les condicions de vida de les persones de l'entorn.

PASSOS PER AL DISSENY DE PROJECTES D'IMPACTE SOCIAL

1 Conèixer el què/qui/com del nostre entorn

Així crearem projectes que realment contribueixin a millorar-lo.

2 Fer una anàlisi DAFO

Així sintetitzarem tota la informació recollida durant la diagnosi i podrem dissenyar les nostres línies de treball i objectius generals.

3 Elaborar un pla d'acció

Així concretarem cada fase de treball i l'adaptarem a la realitat externa i interna del projecte. Hi ha d'haver un calendari, responsables i actors implicats, així com sistemes d'avaluació i seguiment.

4 Vincular el nostre projecte a les dinàmiques del territori

Així el nostre projecte s'inserirà a l'ecosistema comunitari de l'entorn

5

5 Presentar el projecte

Així arribarem a més gent i ens comprometrem públicament amb el teixit comunitari del qual volem formar part.

Cuines comunitàries, sales d'estudi o de reunions, rentadores, espais verds exteriors... poden esdevenir escenaris de la vida comunitària veïnal.

Podem desenvolupar projectes d'impacte ambiental i d'inclusió social, amb l'objectiu de millorar les relacions i condicions materials de les persones del nostre entorn.

Espais

QUÈ PODEM OFERIR A L'ENTORN?

Millores mediambientals i comunitàries

Pedagogia i difusió

Enxarxament amb altres entitats de l'entorn

Cal difondre els projectes per mostrar les virtuts del model i la seva voluntat de transformació i impacte.

Sobretot amb entitats de l'economia solidària i amb comerços de proximitat, per generar dinàmiques recíproques de suport socioeconòmic

Aquesta guia té una llicència:

**Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual
CC BY-NC-SA**

Aquesta llicència permet a qualsevol persona mesclar, adaptar i construir a partir de la vostra obra sense finalitat comercial, sempre que us en reconeguin l'autoria i mantinguin llicència en les seves noves creacions.

Edició i coordinació: Sostre Cívica, SCCL

Redacció de continguts i assessorament: El Risell, SCCL i Sostre Cívica, SCCL

Disseny, correcció i maquetació: L'Apòstrof, SCCL

Impressió: El Foli Verd, SCCL

Aquest projecte ha estat impulsat en el context de Projectes Singulares dels Ateneus Cooperatius de l'any 2018-2019 promogut pel Departament de Treball, Afers Socials i Famílies i la Direcció General d'Economia Social, el tercer sector, les Cooperatives i l'Autoempresa amb el finançament del Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social.

Promou:

Generalitat de Catalunya
**Departament de Treball,
Afers Socials i Famílies**

Amb el finançament de:

MINISTERIO
DE TRABAJO, MIGRACIONES
Y SEGURIDAD SOCIAL

SECRETARÍA
DE POLÍTICA
SOCIAL

